

Adelsrecht

Vergelijkbare adelsstatuten.

AR RvS 15 februari 1980, ARB 1980, 448.

feiten: Betrokkene (A), afkomstig uit het voormalig Nederlands-Indië (Java), heeft de Minister van Binnenlandse Zaken verzocht een KB tot inlijving in de Nederlandse adel te bevorderen. De Minister heeft op dit verzoek afwijzend beslist, omdat sedert 1813 slechts diegenen in aanmerking komen voor inlijving in de Nederlandse adel, die hun adel ontleen aan landen met een vergelijkbaar adelsstatuut. Het voormalig Nederlands-Indië kende een zodanig ander adelsysteem dan Nederland dat inlijving van de Javaanse adel in Nederland niet aanvaardbaar moet worden geacht. Met name op twee belangrijke punten verschillen de systemen: in de eerste plaats wordt op Java de adellijke rang bij vererving lager of verdwijnt na verloop van tijd geheel, naarmate men meer generaties van de vorstelijke stamvader af komt te staan. In de tweede plaats vererft op Java de adel ook via de vrouwelijke lijn. 'Dit feit, bezien in samenhang met het polygame huwelijk, zoals ter plaatse sinds onheuglijke tijden in zwang, heeft tot gevolg gehad dat in de loop der tijd op Java een steeds ruimere kring van nakomelingen aanspraak kon maken op een adellijke titel. In Nederland, met het stelsel dat een man slechts één vrouw tegelijk kan huwen, en dat de vererving van adeldom slechts via de mannelijke lijn geschiedt, is de adel in omvang veel beperkter gebleven'.

Reeds gezien deze essentiële verschillen kan inlijving van Javaanse adel in de Nederlandse niet in aanmerking komen. Tegen dit besluit stelt A beroep in bij de AR RvS. Hij weerlegt de door de Minister, althans diens vertegenwoordiger, aangevoerde verschillen niet.

De Afdeling overweegt als volgt: Art 74 Gr.W. bepaalt dat adeldom wordt verleend door de Koning. Er wordt 'een restrictief beleid gevoerd volgens hetwelk inlijving bij de Nederlandse adel van geval tot geval zal worden beoordeeld aan de hand van de zich daarbij voordoende bijzondere omstandigheden'.

De Afdeling is van oordeel dat niet kan worden gesteld dat verweerder bij afweging van de betrokken belangen niet in redelijkheid tot zijn bestreden besluit heeft kunnen komen.

De AR RvS verworpt het beroep van A.

Annotatie: W.F. Prins, in: ARB 1980, 448.

Toepasselijke Nederlandse wetgeving

Art. 74 Gr.W. (oud) lid 1: De Koning verleent adeldom.

lid 2: Vreemde adeldom kan door geen Nederlander worden aangenomen.

Het tweede lid is uit de Grondwet verdwenen. Ten aanzien van het eerste lid bepaalt additioneel artikel XXV van de nieuwe Gr. W. dat dit van kracht blijft totdat terzake bij de wet een voorziening zal zijn getroffen. Een dergelijke wet bestaat nog niet.

Adeldom kan men verkrijgen door:

1. inlijving van vreemde adel,
2. erkenning op grond van afstamming,
3. verheffing.

ad 1. Bij de inlijving van vreemde adel wordt vanouds een zekere reciprociteit in acht genomen.¹

ad 2. Adeldom gaat slechts over via de mannelijke linie op wettige afstammelingen.²

ad 3. Het verheffen in de adeldom is in principe gestaakt.

Socio-juridische achtergronden van de betrokken moslims

Betrokkene is afkomstig uit Java, waar polygamie sinds jaar en dag gebruikelijk en bovendien wettelijk erkend is.

Voor christelijke inwoners van Java geldt het monogamievereiste.³

Nadere beschouwingen over de beslissing

Allereerst zij opgemerkt dat geenszins vaststaat dat betrokkene moslim is. Hij is ook niet degene die op islamitische achtergronden een beroep doet. Zijn tegenpartij, de Minister van Binnenlandse Zaken, is degene die aangeeft dat op Java het polygame huwelijk in zwang is.

De Afdeling gaat er van uit dat inlijving van buitenlanders in de Nederlandse adel slechts in uitzonderingsgevallen behoort te geschieden. Of een dergelijk uitzonderingsgeval zich voordoet, moet naar de zich voordoende bijzondere omstandigheden worden beoordeeld. Opname van buitenlandse adellijken in de Nederlandse adel is alleen mogelijk als deze hun adel ontleen aan een land met een vergelijkbaar adelsstatuut. De Afdeling gaat uit van een belangenafweging. In het onderhavige geval laat de Afdeling het belang dat is gediend met de voortzetting van de reciprociteitsgedachte prevaleren boven het belang van betrokkene, temeer nu deze laatste de stellingen waarin de verschillen tussen het Nederlandse en het Javaans adelsstatuut worden aangegeven, niet heeft weerlegd, en er geen dusdanige bijzonderheden zijn aangetoond dat dit beleid voor het belang van betrokkene zou moeten wijken. Een belangrijk verschil betreft het feit dat op Java adeldom via de vrouwelijke linie kan worden verkregen, en bovendien ten aanzien van moslims op Java de polygamie is erkend. Dit heeft tot gevolg dat de kring van personen, die aanspraak kunnen maken op een adellijke titel, veel groter is; niet alleen kan ook de vrouw adeldom doen overgaan, maar ook gaat via de man de adeldom over op afstammelingen geboren uit al zijn wettige echtgenotes.

Ter discussie kan worden gesteld of in toekomstige Nederlandse adelswetgeving de regel dat adeldom niet via de vrouwelijke linie vererft, met het oog op het gelijkheidsbeginsel, zou moeten worden gewijzigd. Met een dergelijke wijziging zou de kring van rechthebbenden op een Nederlandse

adellijke titel worden uitgebreid. Deze zal echter ook dan nog beperkter blijven dan in adelstatuten van een land waar polygamie werd of wordt erkend. Een verschil in adelstatuten zal derhalve blijven bestaan. De reciprociteitseis is niet wettelijk vastgelegd; afwijking ervan moet mogelijk zijn, maar dient zich te beperken tot zeer bijzondere gevallen.

Ziet men de adeldom vooral als een soort traditie, en wil men deze handhaven, dan ligt het voor de hand om het in de loop der eeuwen gevormde beleid zoveel mogelijk in stand te houden.

Noten

1. P.G.M. van Meeuwen, Een en ander over het Nederlandse adelsrecht, in: De Hoge Raad van Adel, 's-Gravenhage 1966, p. 83/84.
2. Souverein Besluit 13 februari 1815, nr. 60, Stb 1815, 15.
3. Art. 2 Verordening van 15 februari 1933, in samenhang met (art. 2 en art. 8 aanhef en sub f) Huwelijkswet 1974.
Opgenomen in: Bergmann-Ferid (losbladig), Indonesien.